

ГЛАВА 7. Правове регулювання банківської таємниці

§ 1. *Поняття банківської таємниці*

§ 2. *Порядок розкриття банківської таємниці*

§ 3. *Співвідношення понять “банківська таємниця” та “комерційна таємниця банку”*

§ 1. Поняття банківської таємниці

Поняття “банківська таємниця” є одним із центральних понять банківського права, оскільки пронизує усі напрямки банківської діяльності.

Науковці вважають, що банківська таємниця — це комплексний інститут, а сам термін припускає дві інтерпретації. У вузькому розумінні банківська таємниця — це обов'язок банку зберігати в таємниці операції клієнтів від сторонніх осіб, насамперед конкурентів того чи іншого клієнта банку, операції, рахунки та вклади (депозити) своїх клієнтів і кореспондентів. У широкому розумінні це різновид службової таємниці, тобто конфіденційна інформація щодо клієнта, яка стала відома службовцю банку.

Положення, присвячені основним засадам банківської таємниці, містяться як у загальному, так і у спеціальному банківському законодавстві.

Згідно зі статтею 1076 Цивільного кодексу України банк гарантує таємницю банківського рахунка, операцій за рахунком і відомостей про клієнта.

Відомості про операції та рахунки можуть бути надані тільки самим клієнтам або їхнім представникам. Іншим особам, у тому числі органам державної влади, їхнім посадовим і службовим особам, такі відомості можуть бути надані виключно у випадках та в порядку, встановлених законом про банки і банківську діяльність.

У разі розголошення банком відомостей, що становлять банківську таємницю, клієнт має право вимагати від банку відшкодування завданих збитків та моральної шкоди.

Основні правові засади банківської таємниці закріплені у главі 10 Закону України “Про банки і банківську діяльність”.

Відповідно до статті 60 цього Закону є інформація щодо діяльності та фінансового стану клієнта, яка стала відомою банку у процесі обслуговування клієнта та взаємовідносин з ним, чи третім особам при наданні послуг банку і розголошення якої може завдати матеріальної чи моральної шкоди клієнту, є банківською таємницею.

Банківською таємницею, зокрема, є:

- 1) відомості про стан рахунків клієнтів, у тому числі стан кореспондентських рахунків банків у Національному банку України;
- 2) операції, які були проведені на користь чи за дорученням клієнта, здійснені ним угоди;
- 3) фінансово-економічний стан клієнтів;
- 4) системи охорони банку та клієнтів;

5) інформація про організаційно-правову структуру юридичної особи — клієнта, її керівників, напрями діяльності;

6) відомості стосовно комерційної діяльності клієнтів чи комерційної таємниці, будь-якого проекту, винаходів, зразків продукції та інша комерційна інформація;

7) інформація щодо звітності по окремому банку, за винятком тієї, що підлягає опублікуванню;

8) коди, що використовуються банками для захисту інформації.

Інформація про банки чи клієнтів, що збирається під час проведення банківського нагляду, становить банківську таємницю.

Положення цієї статті не поширюються на узагальнену по банках інформацію, яка підлягає опублікуванню. Перелік інформації, що підлягає обов'язковому опублікуванню, встановлюється Національним банком України та додатково самим банком на його розсуд.

Як справедливо відмічає у своєму дослідженні правових питань банківської таємниці Д. О. Гетманцев, частина 2 статті 60 Закону надає невичерпний перелік відомостей, які відносяться до банківської таємниці, у зв'язку з чим пропонує відносити до неї будь-яку інформацію про клієнта, яка стала відомою банку під час співпраці з клієнтом.

Згідно зі статтею 61 Закону “Про банки і банківську діяльність” банки зобов'язані забезпечити збереження банківської таємниці шляхом:

1) обмеження кола осіб, що мають доступ до інформації, яка становить банківську таємницю;

2) організації спеціального діловодства з документами, що містять банківську таємницю;

3) застосування технічних засобів для запобігання несанкціонованому доступу до електронних та інших носіїв інформації;

4) застосування застережень щодо збереження банківської таємниці та відповідальності за її розголошення у договорах і угодах між банком і клієнтом.

Службовці банку при вступі на посаду підписують зобов'язання щодо збереження банківської таємниці. Керівники та службовці банків зобов'язані не розголошувати та не використовувати з вигодою для себе чи для третіх осіб конфіденційну інформацію, яка стала відома їм при виконанні своїх службових обов'язків.

Приватні особи та організації, які при виконанні своїх функцій або наданні послуг банку безпосередньо чи опосередковано отримали конфіденційну інформацію, зобов'язані не розголошувати цю інформацію і не використовувати її на свою користь чи на користь третіх осіб.

---

§ 2. Порядок розкриття банківської таємниці

Порядок розкриття банківської таємниці закріплений у статті 62 Закону України “Про банки і банківську діяльність”. Відповідно до цієї статті інформація щодо юридичних та фізичних осіб, яка містить банківську таємницю, розкривається банками:

- 1) на письмовий запит або з письмового дозволу власника такої інформації;
- 2) на письмову вимогу суду або за рішенням суду;
- 3) органам прокуратури України, Служби безпеки України, Міністерства внутрішніх справ України, Антимонопольного комітету України — на їх письмову вимогу стосовно операцій за рахунками конкретної юридичної особи або фізичної особи — суб'єкта підприємницької діяльності за конкретний проміжок часу;
- 4) органам Державної податкової служби України на їх письмову вимогу з питань оподаткування або валютного контролю стосовно операцій за рахунками конкретної юридичної особи або фізичної особи — суб'єкта підприємницької діяльності за конкретний проміжок часу;
- 5) спеціально уповноваженому органу виконавчої влади з питань фінансового моніторингу на його письмову вимогу щодо здійснення фінансових операцій, які підлягають фінансовому моніторингу згідно з законодавством про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом;
- 6) органам державної виконавчої служби на їх письмову вимогу з питань виконання рішень судів стосовно стану рахунків конкретної юридичної особи або фізичної особи — суб'єкта підприємницької діяльності.

Вимога відповідного державного органу на отримання інформації, яка містить банківську таємницю, повинна:

- 1) бути викладена на бланку державного органу встановленої форми;
- 2) бути надана за підписом керівника державного органу (чи його заступника), скріпленого гербовою печаткою;
- 3) містити передбачені Законом підстави для отримання цієї інформації;
- 4) містити посилання на норми закону, відповідно до яких державний орган має право на отримання такої інформації.

Право органів державної податкової служби на отримання інформації про рахунки клієнтів банків обмежене Законом України “Про Державну податкову службу в Україні”. Відповідно до статті 11 цього Закону органи державної податкової служби можуть звертатися із запитом до установ банків для отримання інформації про наявність рахунків відповідних платників банків. Інформація щодо руху коштів за цими рахунками може надаватися лише за рішенням суду.

У зв'язку із зверненнями правоохоронних органів та банків щодо порядку та обсягів розкриття банками інформації, що становить банківську таємницю, за рішенням суду, Національний банк України у листі від 19.04.2005 р. № 48-012/275-3973 роз'яснив, що рішення суду, які набрали законної сили, відповідно до норм статті 124 Конституції України та статті 11 Закону України “Про судоустрій України” є обов'язковими для виконання на всій території України. Умисне невиконання рішення (постанови, ухвали) суду тягне за собою кримінальну відповідальність, встановлену статтею 382 Кримінального кодексу України. Законодавством не передбачено здійснення виконавчого провадження щодо судових рішень про розкриття банками інформації, яка містить банківську таємницю. Водночас нормами нової редакції Цивільного процесуального кодексу України передбачено, що рішення суду щодо розкриття банком інформації, яка містить банківську таємницю, підлягає негайному виконанню.

Оскарження такого рішення не зупиняє його виконання. На підставі вищевикладеного, у разі надходження до банку (отримання банком) рішення (ухвали, постанови) суду щодо розкриття інформації, яка містить банківську таємницю, щодо зазначеного у рішенні клієнта (клієнтів), Національний банк рекомендує вжити заходів щодо негайного виконання такого рішення суду. Якщо у рішенні суду не визначено порядку та/або форми надання такої інформації, рекомендується узгоджувати ці питання з особою, якій згідно з рішенням суду має бути розкрита інформація, що містить банківську таємницю.

Довідки по рахунках (вкладах) у разі смерті їх власників надаються банком особам, зазначеним власником рахунку (вкладу) в заповідальному розпорядженні банку, державним нотаріальним конторам або приватним нотаріусам, іноземним консульським установам по справах спадщини за рахунками (вкладами) померлих власників рахунків (вкладів).

Банку забороняється надавати інформацію про клієнтів іншого банку, навіть якщо їх імена зазначені у документах, угодах та операціях клієнта.

Банк має право надавати загальну інформацію, що становить банківську таємницю, іншим банкам в обсягах, необхідних при наданні кредитів, банківських гарантій.

Обмеження стосовно отримання інформації, що містить банківську таємницю, передбачені статтею 62 Закону "Про банки і банківську діяльність", не поширюються на службовців Національного банку України або уповноважених ними осіб, які в межах повноважень, наданих Законом України "Про Національний банк України", здійснюють функції банківського нагляду або валютного контролю. Національний банк України має право відповідно до міжнародного договору, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України, або за принципом взаємності надати інформацію про банк органу банківського нагляду іншої країни, якщо:

- 1) це не порушує державні інтереси та банківську таємницю;
- 2) є гарантії того, що отримана інформація буде використана виключно з метою банківського нагляду;
- 3) є гарантія того, що отримана інформація не буде передана за межі органу банківського нагляду.

Положення цієї статті не поширюються на випадки повідомлення банками відповідно до законодавства про операції, що мають сумнівний характер, та на інші передбачені законом випадки повідомлень про банківські операції спеціально уповноваженому органу виконавчої влади з питань фінансового моніторингу.

Особи, винні в порушенні порядку розкриття та використання банківської таємниці, несуть відповідальність згідно із законами України.

У разі заподіяння банку чи його клієнту збитків шляхом витоку інформації про банки та їх клієнтів з органів, які уповноважені здійснювати банківський нагляд, збитки відшкодовуються винними органами.

§ 3. Співвідношення понять “банківська таємниця” та “комерційна таємниця банку”

Необхідно розрізнати поняття “банківська таємниця” та “комерційна таємниця банку”. Науковці визначають комерційну таємницю банку як відомості про діяльність кредитної організації, конкретний перелік яких встановлено керівником банку з метою захисту прав та інтересів кредитної організації та доведено до посадових осіб банку з врахуванням правил про відомості, які не можуть бути віднесені до кола об'єктів комерційної таємниці”.

На думку А. Ю. Вікуліна, між поняттями “банківська таємниця” та “комерційна таємниця” існує ряд принципів відмінностей, які полягають:

- 1) у суб'єктному складі осіб, які встановлюють зміст та обсяг відповідної таємниці (банківська таємниця встановлена законодавцем на рівні федерального закону, комерційну таємницю встановлює керівник комерційної організації на свій розсуд, він має право взагалі не встановлювати у підпорядкованій йому організації режим комерційної таємниці);
- 2) у суб'єктному складі осіб, які є власниками відомостей, які складають відповідну таємницю (власником банківської таємниці по відношенню до відомостей про самого себе є клієнт; власником комерційної таємниці є засновники комерційної організації, тобто, особи, які здійснюють право власності по відношенню до її майна);
- 3) у тому, що встановлення та дотримання режиму банківської таємниці, а отже, і її захист, є обов'язком всіх службовців кредитної організації та за невиконання її вони несуть дисциплінарну, матеріальну і кримінальну відповідальність; встановлення ж та дотримання режиму комерційної таємниці є не обов'язком, а правом керівника організації, яким він може і не скористатися .

РЕЗЮМЕ

1. Банківська таємниця — інформація щодо діяльності та фінансового стану клієнта, яка стала відомою банку у процесі обслуговування клієнта та взаємовідносин з ним чи третім особам при наданні послуг банку і розголошення якої може завдати матеріальної чи моральної шкоди клієнту.
2. Банківська таємниця є різновидом службової таємниці.
3. Законом визначено перелік інформації, яка становить банківську таємницю.
4. Законом закріплено порядок розкриття інформації.
5. Необхідно розрізнати поняття “банківська таємниця” та “комерційна таємниця банку”.

Контрольні запитання

1. Що таке банківська таємниця?
2. Якими нормативно-правовими актами регулюється інститут режиму у банківській таємниці?
3. Чи є банківська таємниця різновидом комерційної інформації?
4. Який порядок розголошення банківської таємниці?
5. Там само. — С. 249—250.